

Sanja Nekić

Hrvatski školski muzej, Zagreb

UDK 069.5:371.63](497.521.2)

Primljeno: 24. 2. 2021.

Prihvaćeno: 5. 3. 2021.

Stručni članak

ZBIRKA ŠKOLSKE OPREME I PREDMETA HRVATSKOGA ŠKOLSKOG MUZEJA

Sažetak

Nastanak današnje Zbirke školske opreme i predmeta vezan je uz osnivanje Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora 1871., strukovne organizacije učitelja i učiteljica koja je od osnutka radila i na prikupljanju građe za budući Hrvatski školski muzej. Kada je 1901. otvoren prvi stalni postav Muzeja, tadašnja Zbirka nastavnih sredstava i školske opreme imala je 4935 predmeta.

Poslije je Zbirka postala dio velike Zbirke nastavnih sredstava i školske opreme, radova učenika i nastavnika, likovnih radova, a od 2011. postaje samostalna Zbirka školske opreme i predmeta, koja čuva brojne vrste predmeta od raznolikoga materijala i raznih dimenzija. Uglavnom je riječ o školskom pokućstvu (klupe, stolice, katedre, ormari), školskim zvonima, zastavama, školskim torbama, pečatnjacima starih škola, prosvjetnih i pedagoških udruga, školskim odličjima i medaljama, odorama, značkama, osobnim predmetima učitelja i drugim predmetima koji svjedoče o školskom životu.

Građa se konstantno prikuplja donacijama ili otkupima od proizvođača školske opreme, škola i prosvjetnih, pedagoških i kulturnih ustanova i društava te pojedinaca. Trenutačno se u Zbirci čuva preko 3000 predmeta koji datiraju od kraja 18. stoljeća do današnjih dana, a Zbirka se i dalje popunjava relevantnim povijesnim i suvremenim predmetima važnim za proučavanje i razvoj školstva prije svega na području Republike Hrvatske.

Ključne riječi: *Hrvatski školski muzej (Zagreb)*

Zbirka školske opreme i predmeta, školska oprema, muzejske zbirke

1. Nastajanje Zbirke

Hrvatski školski muzej 2021. slavi 120 godina, no za muzejske zbirke možemo ustvrditi da su i starije, a nastanak usko povezati sa 1871. i osnutkom Hrvatskoga

pedagoško-književnog zbora, strukovne udruge učitelja i drugih prosvjetnih djelatnika koja je odmah od utemeljenja imala i viziju osnivanja muzeja posvećenog školstvu, po uzoru na razvijene habsburške zemlje. Tako se gotovo odmah pri osnutku Zbor “usmjerio na prikupljanje knjiga za svoju knjižnicu i nastavnih sredstava za svoje zbirke...” (Pleše, 1971, 7).

Kada je 1889. sagrađena zgrada Hrvatskoga učiteljskog doma, sva prikupljena građa za buduće zbirke preseljena je iz stana dobrotvora Mirka Kukovića u novosagrađenu zgradu, gdje se već 130 godina čuva, izlaže na povremenim studijskim i/ili prigodnim izložbama te u stalnom postavu i stoji na usluzi svim korisnicima.

Građa za zbirke budućega muzeja počela se sakupljati na više načina: od privatnih donacija pojedinih učitelja i učiteljica, raznih proizvođača nastavnih sredstava i pomagala i školske opreme do darova srodnih ustanova (drugih muzeja) i Zemaljske vlade, osobito Odjela za bogoštovlje i nastavu. Veliku ulogu u skupljanju građe imale su i razne izložbe, gospodarske ili prigodne, koje su u većem ili manjem dijelu bile posvećene i školstvu. Tako je 1871. upriličena izložba povodom Prve učiteljske skupštine, 1892. međunarodna izložba nastavnih sredstava i pomagala i školske opreme, na kojoj su uz Zbor izlagali i strani proizvođači školske opreme i nastavnih sredstava iz Austrije, Francuske, Češke, Slovačke, Mađarske, Švicarske i Njemačke, a 1900. velika Svjetska gospodarska izložba u Parizu. Sa svih spomenutih izložbi, ponajviše zahvaljujući Odjelu za bogoštovlje i nastavu, u većem broju popunjene su zbirke za budući muzej, što je rezultiralo otvaranjem Hrvatskoga školskog muzeja 19. kolovoza 1901. godine.

Osim toga Zbor je sve do službenoga otvorenja, pa i poslije, opetovanim molbama svim nastavnicima i suradnicima škola na hrvatskom prostoru, ali i šire, tražio aktivno uključivanje u osnivanje budućega muzeja i popunjavanje zbirki, a molba je bila i više nego dobro prihvaćena, pa je i takvim načinom prikupljena vrijedna građa.

Zbog svega toga Hrvatski školski muzej već nakon svečanoga otvorenja 1901. ima zavidnu muzejsku građu od gotovo 8000 predmeta u tri zbirke: *Zbirka nastavnih sredstava i školske opreme*, *Pedagoška knjižnica* i *Arhiv*, koje su se nalazile unutar dva odsjeka: Historijskoga i Modernoga.

Zbirka nastavnih sredstava i školske opreme imala je 4935 predmeta podijeljenih u 41 skupinu, a unutar Zbirke građa je bila raspoređena prema vrsti, većim dijelom smještena u Historijski i manjim dijelom u Moderni odsjek (Pleše, 1971, 16).

Građa skupljana za današnju Zbirku školske opreme i predmeta opisana je u 4. skupini Statuta Hrvatskoga školskog muzeja iz 1901. godine: “4. različiti predmeti koji su u savezu s pučkom školom svih vremena, kao što su slike znamenitih učitelja, spomenice, rukopisi, medalje, pečati, diplome, dekreti, priznanice, školske zastave, zbirke starinskih crkvenih i školskih pjesama...” (*Statut*, 1901).

U Modernom odsjeku građa današnje Zbirke školske opreme i predmeta bila je zastupljena manjim dijelom i raspoređena prema pojedinim nastavnim predmetima.

U prvom postavu Muzeja 1901. Zbirku školske opreme i predmeta predstavljale su školske klupe, planovi i nacrti školskih zgrada, razne kartografske školske statistike, pečati starih škola, slike znamenitih učitelja i nošnja/odora krajiškoga učitelja (*Hrvatski školski muzej*, 1902, 18-19).

U idućim godinama Zbirka se popunjavala u skladu s mogućnostima, ali kako Muzej nije imao stručno osoblje i stalnoga zaposlenika, to je rezultiralo skupljanjem predmeta bez sustavnoga reda i bez glavnih podataka o zaprimljenom predmetu (o autoru, nastanku, korištenju i sl.).

Prvi svjetski rat i teška poslijeratna financijska situacija ipak nisu omeli Hrvatski školski muzej da sudjeluje u velikoj proslavi povodom tisućugodišnjice Hrvatskoga Kraljevstva 1925., a tom prilikom napravljene su i stanovite izmjene u muzejskim zbirnama, odnosno u stalnom postavu Muzeja (Tunkl, 1953, 19).

Tijekom Drugoga svjetskog rata sva građa Muzeja bila je izmještena u sklonište zgrade. Po završetku rata građa je izvađena, očišćena, a pokušao se uspostaviti i prijeratni sustav. Formirana je i komisija

koja je dobila zadatak izlučiti iz fundusa Zbirke nepotrebna nastavna sredstva i druge predmete kojima nije mjesto u Muzeju (Tunkl, 1953, 19). Istovremeno se započelo sa sustavnim prikupljanjem, najviše po principu prijeratnoga razdoblja – građe s prigodnih izložbi i uz veliku pomoć tadašnjega Ministarstva prosvjete, koje je već 1949. uputilo raspis u kojem se mole škole neka ustupe Muzeju građu koja bi bila korisna za novi postav, ali i daljnje proučavanje povijesti školstva i pedagogije u Hrvatskoj.

Znatnije popunjavanje Zbirke dogodilo se i nakon 1. izložbe školstva FNRJ, kada je odlukom Ministarstva prosvjete veći dio građe s izložbe dodijeljen Muzeju te je Zbirka upotpunjavana predmetima vezanim uz školstvo nastalima na domaćem teritoriju, ali i u El Shattu. I nakon *Izložbe učila (proizvodi tvornice "Učila")* 1954. izložbeni predmeti ostali su u zbirnama Muzeja (*Hrvatski školski muzej*, 2001, 295).

Prvih pedeset godina stjecajem raznih okolnosti današnja Zbirka školske opreme i predmeta uglavnom je sadržavala građu iz osnovnih (pučkih), učiteljskih i manjim dijelom šegrtskih škola. Veći dio druge polovine 20. stoljeća Zbirka školske opreme i predmeta bila je dio velike Zbirke nastavnih sredstava i školske opreme, radova učenika i nastavnika, likovnih radova, koja se konstantno dopunjavala sustavnim prikupljanjem svega što se smatralo vrijednim izvorom za proučavanje povijesti školstva. Prikupljeni su vrijedni školski predmeti, ali i cjeline poput ostavština poznatih dječjih književnika, učitelja, pedagoga i dr.

Od 2011. Statutom Hrvatskoga školskog muzeja Zbirka školske opreme i predmeta postala je samostalna i danas ima preko 3000 predmeta koji datiraju od kraja 18. stoljeća do današnjih dana. Zbirka se i dalje popunjava relevantnim povijesnim i suvremenim predmetima važnim za proučavanje i razvoj školstva u prvom redu na području Republike Hrvatske.

Predmeti se prikupljaju donacijama ili otkupom od proizvođača školske opreme, škola i drugih prosvjetnih, pedagoških i kulturnih ustanova i društava te pojedinaca.

Pisaći stol iz radne sobe književnika Mate Lovraka, 2. pol. 20. st. (HŠM 30001)

2. Što se nalazi u Zbirci školske opreme i predmeta

Zbirka školske opreme i predmeta danas je živa heterogena zbirka koja čuva različite vrste predmeta od raznolikoga materijala i dimenzija. Uglavnom je riječ o školskom pokućstvu (klupe, stolice, katedre, ormari), školskim zvonima, zastavama, školskim torbama, pečatnjacima starih škola, prosvjetnih i pedagoških udruga, školskim odličjima i medaljama, odorama, značkama, osobnim predmetima učitelja i drugim predmetima koji svjedoče o školskom životu.

Teško je izdvojiti što je najzanimljivije ili najvažnije u ovako heterogenoj zbirci, ali veliko zanimanje privlači školsko pokućstvo, odnosno oprema školske učionice bilo da je riječ o staroj pučkoj učionici s kraja 19. stoljeća ili nekoj modernoj i neobičnoj kao što je bila elektronička učionica. Obje spomenute učionice, iako vremenski udaljene sto godina, imaju zajedničke predmete poput školske klupe, koja tijekom povijesti nije mijenjala svoju namjenu, ali jest izgled. Trenutačno se u Zbirci čuva 30 vrsta školskih klupa od kraja 19. stoljeća do danas. Prve školske klupe bile su izložene još u prvom stalnom postavu iz 1901. godine: “Kunc-Silbachova klupa, klupa iz Riječke tvornice, Posilovićeva, Paulova, Paarova, uzorna, i bečka klupa” (*Hrvatski školski muzej*, 1902, 86). Sve stare klupe, osobito one s kraja 19. stoljeća, imaju zajedničke osobine poput spojenih sjedala i radne plohe, a razlikuju se u detaljima poput naslona klupe, sjedala – koja mogu biti jednosjedi ili spojena (poput klupe), radne ploče – koja može biti blago nagnuta prema učeniku ili posve ravna, a ponekad se može pomicati tako da nastaje prostor ispod klupe. Najveći broj klupa u Zbirci uglavnom su dvosjedi, no treba izdvojiti lijepi primjerak jednosjeda s kraja 19. stoljeća, s postoljem i mehanizmom kojim se može regulirati visina klupe i sjedala. Zbirka čuva i druge lijepje primjerke školskih drvenih klupa iz druge polovine 20. stoljeća, od onih izrađenih od drva do klupa koje već imaju željeznu konstrukciju i drvenu radnu površinu. Uz klupe se dakako čuvaju i primjerci školskih stolica, od Thonet stolica, koje su uglavnom bile namijenjene učiteljima i učiteljicama, do klasičnih školskih stolica karakterističnih za određeno školsko razdoblje. U Zbirci se čuva i nekoliko zanimljivih primjeraka školske katedre, korištenih uglavnom u pučkim školama na današnjem prostoru Republike Hrvatske. Još jedan dio školskoga pokućstva starih školskih učionica bili su drveni klinčići, u današnjem smislu vješalice na koje su učenici uredno spremali svoje kaputiće, a u Zbirci se čuvaju dva takva primjerka izrađena od drva. Osim lijepih klasičnih primjeraka školskih klupa Zbirka školske opreme i predmeta može se pohvaliti i neobičnim i jedinstvenim elektroničkim učionicama iz 1964. i nešto modernijom iz 80-ih godina. Glavni dijelovi elektroničkih učionica bili su responderi ili komunikatori na klupama učenika i elektronička katedra koja je imala računalo i druge uređaje preko kojih su učenici komunicirali s predavačem i/ili pratili nastavu. Naime, tijekom 2012. Muzej je donacijom i otkupom došao u posjed prvih uređaja koji su se koristili u automatizaciji obrazovnoga procesa. Tako se osim elektroničkih učionica u Zbirci čuva *Digitalni simulator* – prvo računalo korišteno za potrebe nastave iz 1963., prototip računala *Galeb*, *Orao* i *Ivel Ultra*, prvih domaćih računala namijenjenih i korištenih u osnovnim i srednjim školama Hrvatske. Dio opreme poput Digitalnoga simulatora i elektroničkih učionica sačuvan

je s kompletnom projektnom dokumentacijom, a činjenica da projekti nikad nisu ušli u serijsku proizvodnju daje nam pravo ustvrditi da Muzej i Zbirka imaju jedinstvene, unikatne predmete korištene u prvim koracima primjene informacijsko-komunikacijske tehnologije u obrazovnom sustavu. U Zbirci se nalazi i veliki (u doslovnom i prenesenom značenju) *time sharing* HP 2000, računalo-server preko kojega su se od 1973. do sredine 80-ih i udaljeni korisnici preko modema i svojih terminala mogli priključiti na HP 2000 E i međusobno komunicirati, i to do 16 korisnika odjednom. Računalo je korišteno isključivo u obrazovne svrhe, a upravo su na njemu prvo informatičko obrazovanje započeli i prvi profesori informatike, ali i današnji uspješni poslovni ljudi u svijetu digitalne tehnologije.

Osim školskoga namještaja u Zbirci se čuva preko 130 pečata starih škola te prosvjetnih i pedagoških ustanova, od kojih su najstariji izrađeni od željeza, pozlaćeni i gravirani, a mlađi uglavnom od drva s gumenim dnom. Najstariji pečati datiraju iz sredine 18. stoljeća i uglavnom imaju latinski natpis, poput pečata iz Varaždina (*Sig. Liber Gyellekovecz In Comit. Warasdinensis*, Mp 777), pečata gradske škole iz Križevaca iz 1788. (*Sigitum schola national in cite Crisien*, Mp 778) ili pečatnjaka Glavnih škola u Zagrebu iz 1778. (Mp 776). Svi pečatnjaci do sredine 19. stoljeća uglavnom su na latinskom jeziku, a nakon 1850-ih prevladava hrvatski jezik.

Jako zanimljivu grupu u Zbirci čine učenička odlikovanja, odnosno kolajne koje su učenici dobivali za odličan uspjeh. Ukupno je sačuvano 12 kolajni od kraja 19. stoljeća do 1970-ih. Učenička odlikovanja s kraja 19. stoljeća imaju različite nepravilne oblike: zvijezda, cvijet, krug i sl. Neka su i vrlo raskošno napravljena, poput onih iz križevačke škole, koja su zvjezdastoga oblika na crvenoj svilenjoj vrpici s crvenom ili zelenom staklenom perlom u sredini kolajne. Ta odlikovanja darovala je škola iz Križevaca za prvi stalni postav Muzeja iz 1901. godine. S kraja 19. stoljeća još su učeničke kolajne iz Martinske Vesi, Požege, Samobora i Zagreba. Medalje za odličan uspjeh iz 1970-ih standardizirane su medalje Fonda "Braća Ribar", elipsaste s pozlatom, a najčešće su se darivale u plastičnoj kutiji s prozirnim poklopcem te s popratnom diplomom i/ili knjižicom.

U Zbirci se čuvaju i brojna druga učenička odlikovanja koja su se dodjeljivala prilikom raznih sportskih, glazbenih, kulturnih i drugih natjecanja. Posebna kategorija odlikovanja su ona dodjeljivana za 1., 2. i 3. učiteljsku skupštinu (1871., 1874. i 1878.), za izlaganja, sudjelovanje ili zasluge na gospodarskim izložbama i sl. Najstarija medalja takve vrste u Zbirci jest iz 1864., izdana povodom Dalmatinsko-hrvatsko-slavonske

Dioptrijske naočale prof. Vlade Petza (HŠM 30930)

Školska torba, 1960. (HŠM 38557)

Medalja II. Obće učiteljske skupštine u Petrinji, 1874. (HŠM Mp 691)

Zastava Pučke škole u Klanjcu, 1843. (HŠM Mp 2597)

izložbe u Zagrebu, a vrijedno spomena svakako je odlikovanje visokoj Kraljevskoj zemaljskoj vladi sa Svjetske izložbe u Parizu iz 1900., ali i sto godina mlađe odlikovanja Grada Zagreba Hrvatskom školskom muzeju prilikom otvorenja stalnoga postava 2000. godine. U Zbirci se čuva još stotinjak raznih važnih odlikovanja, medalja i plaketa koje su ustanove ili pojedinci dobili za svoj uspjeh ili zasluge i postignuća u prosvjetno-pedagoškom radu, a svaki na svoj način odraz je jednoga povijesnog vremena.

Odras vremena su i tekstilni predmeti iz Zbirke, koji su doista raznoliki: od svilene zastave, učeničkih i učiteljskih odijela, školskih uniformi (službenih i neslužbenih), prigodnih obljetničkih i maturalnih školskih majica do raznih zastava i spomen-zastavica.

Svilena zastava pučke škole iz Klanjca iz 1849. dar je same škole, a svečane odore krajiškoga učitelja i sveučilišnoga pedela (svojevrsnoga pomoćnika i zaštitnika sveučilišnoga rektora), obje iz druge polovine 19. stoljeća, dar su više osoba. “Odoru krajiškog učitelja darovaše: kalpak J. Šandor, umirovljeni ravnajući učitelj u Zemunu, kaput Josip Stipetić, kr. zem. školski nadzornik u Zagrebu, mač Pavao Orešković kr. zem. školski nadzornik u Osijeku. Darovatelji su u svoje vrijeme kao bivši krajiški učitelji te stvari nosili...” (*Hrvatski školski muzej*, 1902, 102). Iz 20. stoljeća u Zbirci se čuvaju lijepi primjerci učeničkih i učiteljskih kuta, kostima s otvorenja zagrebačke Univerzijade iz 1987. te majice pojedinih školskih ustanova rađene povodom važnih obljetnica ili su primjerci maturalnih majica. Posebna su podgrupa pojam pioniri, koju čine sačuvane pionirske kape, od starijih vunjenih iz 50-ih i 60-ih do novih finije izrade i od pamučnih materijala iz sredine 80-ih, crvene marame, pionirske značke, prstenovi, zastavice (platnene i papirnate) i pionirske knjižice. U Zbirci se čuvaju i dva lijepa primjerka pionirskih štafetnih palica od mjedi i željeza.

Školske torbe još su jedna neizostavna cjelina školske opreme, a u Zbirci ih se trenutačno čuva tridesetak, od kojih je najstarija s kraja 19. ili početka 20. stoljeća i izrađena je od lima. Limena torba jedini je primjerak torbe s kraja 19. stoljeća, a izradio ju je limar za svoju kćer da joj pločica koju je nosila u školu ne bi pokisnula. Navije školskih torbi u Zbirci različiti su primjerci kožnatih torbi s ručkom za držanje u jednoj ruci kakve su se nosile od sredine 20. stoljeća pa do 70-ih godina. Zbirka čuva i modernije četvrtaste torbe koje imaju dva remena za nošenje na leđima i kakve su

najčešće nosili prvašići 70-ih i 80-ih godina, a najviše ih je proizvodila naša poznata tvornica Jugoplastika. U Zbirci se čuvaju i moderni primjerci iz 1990-ih, 2000-ih pa sve do današnjih torbi za prvašiće, ali i ruksaci, koje najčešće nose učenici viših razreda srednje škole.

Velika cjelina Zbirke su značke, danas manje poznata kategorija, no nekada je bilo teško zamisliti neki važan događaj, obljetnicu ili predstavljanje koje bi prošlo bez značke kao svojevrsnoga suvenira, podsjetnika ili dijela marketinškoga materijala. Cjelina ima tristotinjak značaka kao podsjetnik na razna osnivanja ili obljetnice škola, kulturnih i prosvjetnih ustanova, mitinge, izložbe, naklade i marketinško-propagandni materijal na razne načine vezan uz prosvjetno-pedagošku djelatnost. Vrlo su zanimljivi primjeri različitih znački i danas poznatih dječjih časopisa *Smib* i *Modra lasta*, značke učeničkih zadruga ili pak značke tvornice Borovo sa sloganom koji se i danas može upotrijebiti: *U novi razred u novoj obući – Borovo*. Idejno i izvedbeno značke su od malih remek-djela do onih koje svojom jednostavnošću ispunjavaju prvobitnu namjenu – imati značku.

Važna cjelina Zbirke svakako su i originalne ilustracije, prvotno nazivane *Slike pokojnika zaslužnih za pučko školstvo kraljevina Hrvatske i Slavonije*. Cjelina je “nastala kao ures školskog muzeja, a kad se upotpuni, bit će to povijest našeg školstva u slikama” (*Hrvatski školski muzej*, 1902, 94). Radi se o originalnim ilustracijama povijesnih, prosvjetnih i političkih velikana koji su svojim životom i radom na bilo koji način utjecali na povijest i razvoj školstva u Hrvatskoj, a koje je Antun Cuvaj poslije iskoristio i objavio u *Gradi za povijest školstva*. Iako je prije sto godina bila na početku stvaranja i u prvom stalnom postavu izloženo je samo 26 komada, tijekom idućih 120 godina cjelina se popunila s četiristotinjak originalnih ilustracija koje prikazuju znamenite osobe ili školske, prosvjetne i kulturne ustanove, od kojih neke više ne postoje, pa su sačuvane ilustracije i jedini slikovni izvor. Ova cjelina ujedno je najtraženiji dio Zbirke za sve istraživače povijesti školstva na prostoru Republike Hrvatske.

Dio Zbirke obuhvaća i statistiku školstva – veće kartonske table, češće rukopisne, a rjeđe tiskane, na kojima se nalaze razni statistički podaci iz školstva, primjerice *Statistički pregled školstva Hrvatske i Slavonije* iz 1900. godine (Mp 31415), zatim razni školski statistički pregledi Kraljevskoga zemaljskog statističkog zavoda iz 1904./1905., školski statistički pregledi zagrebačkoga Statističkog ureda iz 1925. i dr. Čuvaju se i razni tabelarni nastavni planovi za niže pučke škole, tabelarni disciplinski propis ponašanja učenika iz 1874. (Mp 6042) i 1888. godine (Mp 365), *Sbirka osnova za gradnju jedinstvenih pučkih školskih sgrada i posebnih učiteljskih stanova u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji* (HŠM 31709) iz 1895. i dr.

Veliku umjetničku vrijednost u Zbirci imaju ulja na platnu koja prikazuju portrete istaknutih osoba u povijesti odgoja i obrazovanja poput Ivana Filipovića, Milke Pogarić, Davorina Trstenjaka, Ljudevita Modeca, Antuna Cuvaja i drugih. Portreti su rađeni

Odlikovanje / medalja za odličan uspjeh. Križevci, 19. st. (HŠM Mp 4373)

Školska klupa s pomičnom pločom i pomoćnim sjedalima, kraj 19. st. (HŠM Mp 4585)

od kraja 19. stoljeća do 1992., a neki su djela tada poznatih slikara poput Ivana Bauera, Gabrijela Jurkića, Anke Krizmanić i Josipa Biffela.

Vrlo vrijedne cjeline u Zbirci čine i ostavštine istaknutih profesora, pedagoga, učitelja i dječjih pisaca. One su raspoređene u zbirke Muzeja ovisno o vrsti građe, a Zbirka školske opreme i predmeta čuva osobne predmete. Najpotpunija takva cjelina jest radna soba ili spomen-soba našega poznatoga dječjega književnika Mate Lovraka, koju je Muzeju 1978. darovala njegova obitelj. Spomen-soba dio je stalnoga postava Muzeja, a čine ju vitrine, radni stol, fotelja, svjetiljka i još

70-ak predmeta među kojima su naočale, ručni sat, fotoaparatus, brojne medalje i plakete i drugi uporabni predmeti iz svakodnevnoga života. Zbirka čuva i osobne predmete Lovrakova suvremenika i prijatelja, dječjega pjesnika Grigora Viteza (pisaći stroj, novčanik, sat, ali i nekoliko portreta poznatih umjetnika koje je pjesnik dobio na dar). U Zbirci se čuvaju i osobni predmeti dječje književnice Nade Iveljić, ali i drugih više ili manje poznatih učitelja ili učiteljica koji su život posvetili odgoju i obrazovanju, a čiji su predmeti danas jedinstven i dragocjen izvor za proučavanje i prikaz školskoga sustava jednoga vremena.

Danas se Zbirka školske opreme i predmeta popunjava povijesnim i suvremenim predmetima relevantnim za proučavanje povijesti školstva, pa možemo ustvrditi da uz već prikazano povijesno, obrazovno i umjetničko značenje sve više dobiva i dokumentarni karakter. Usto sadržava neizostavni materijal za rekonstrukciju ambijenta karakterističnih učionica pojedinih razdoblja školstva – od stare učionice 19. stoljeća do primjene prvih računala u obrazovanju i prve kompjutorske učionice u Hrvatskoj.

LITERATURA

1. *Darovi Hrvatskom školskom muzeju*. Zagreb: Hrvatski školski muzej.
2. *Hrvatski školski muzej : katalog stalnog postava*. (2001). Zagreb: Hrvatski školski muzej.
3. *Hrvatski školski muzej – njegov postanak i uređenje*. (1902). Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
4. Nekić, S. (2018). *Galeb zove Orla – stigao je HP 2000!* Zagreb: Hrvatski školski muzej.
5. Pleše, B. (1971). *Sedamdeset godina Hrvatskog školskog muzeja 1901-1971*. Zagreb: Hrvatski školski muzej.
6. *Statut Hrvatskoga školskog muzeja*. (1901). Zagreb.
7. *Statut Hrvatskoga školskog muzeja*. (2011). Zagreb: Hrvatski školski muzej.
8. Tunkl, A. (1953). *Hrvatski školski muzej i njegovi problemi*. Arhiv Hrvatskog školskog muzeja, 1, str. 1-47.

Sanja Nekić, Zagreb

CROATIAN SCHOOL MUSEUM'S COLLECTION OF SCHOOL EQUIPMENT AND ITEMS

Summary

The origins of the present-day Collection of School Equipment and Items are associated with the establishment of the Croatian Educational & Literary Assembly in 1871 – a trade organization of teachers who also started to work on collecting materials for what was to become the Croatian School Museum as soon as the Assembly was established. In 1901, when the Museum presented its first permanent exhibition, the Collection of Teaching Tools and School Equipment comprised 4935 objects.

The Collection eventually became part of the large Collection of Teaching Tools and School Equipment, including students' and teachers' works and visual artwork, and has in 2011 become an independent Collection of School Equipment and Items preserving numerous types of objects made of various materials and having various dimensions. They mostly include school furniture (tables, chairs, desks, cabinets), school bells, flags, school bags, seal rings of old schools and educational and pedagogical associations, school awards and medals, uniforms, badges, teachers' personal items, as well as other items telling stories of school life.

Materials have been constantly collected through donations or by repurchasing them from school equipment manufacturers, schooling, educational, pedagogical and cultural institutions and societies, and individuals. The collection presently comprises over 3000 objects dating back to between the late 18th century and the present day and is still being supplemented by historical and modern objects relevant to the investigation and development of schooling, primarily in the Republic of Croatia.

Key words: Croatian School Museum (Zagreb)
Collection of School Equipment and Items, school equipment,
museum collections